

DUDA, JÁN – Katolícke manželské právo, Spišské Podhradie, 1996, pp. 290. – (Katolikus házasságjog, Szepesváralja, 1996, pp. 290)

Szlovákiában, katolikus házasságjogi tankönyv szlovákul utoljára 1944-ben jelent meg, a néhai *Funczik Emil* pozsonyi egyetemi professzortól. Papi generációk tanultak e kézikönyvből. Az ötvenes években a katedrán *Horváth Károly* professzor követte, aki Sipos István latin nyelvű kézikönyvét használta. 1968-ban ismét *Funczik* professzor adott elő, majd halála után a megüresedett székbe *Schütz Antal* egykori tanítványát, *Stefan Dubravec* professzort nevezték ki, aki a dogmatika mellett, egyházjogot is tanított. Hallgatói, állami engedély hiányában csak stencilezett jegyzetekből tanulhattak. *Jozef Krajčí* docens következett, majd az un. bársonyos forradalmi változásokat követően *Mons. Vladimír Filo*, docens, akik ugyan már az új jogot adták elő, de csak saját jegyzeteik alapján.

Nagy lehetőséget és kihívást az 1989-es változások hoztak. Végre katolikus teológusok is tanulhattak külföldön. Eddig ez (az 1968-70-es éveket kivéve) lehetetlen volt. Szinte az elsők között nyílt erre alkalma a mű szerzőjének, aki 1990–94 között a Lateráni Egyetemen tanulhatott. Tanulmányait sikeres licencia vizsgával zárta. Hazatérve azonnal tanítani kezdett a Pozsonyi Cirill-Metód Hittudományi Kar szepesváraljai intézetében. Két éves tanítás után, jegyzete már könyv formájában is megjelent.

A tankönyv 8 témát tárgyal. 1. Definíciók. A házasság jogi és tipológiai jellege. (5-62) 2. Felkészítés a házasságra. (62-78) 3. A házassági beleegyezés. (78-129) 4. Házassági akadályok. (129-201) 5. Kánoni forma. (203-228) 6. Vegyes házasság és a házasság hatásai. (228-236) 7. A házasság orvoslása. (236-249) 8. Segítségnyújtás a nehéz és az összetett házassági esetekben. (249-276)

A könyv – amint azt az útra bocsátójában írja a meggyésfőpásztor, *Mons. František Tondra* – az első, szlovák nyelvű tankönyv az új Kódex kiadása után. Érthető tehát az öröm és az elismerés. A mű megjelenése egyfajta nemes felzárkózást sejtet a Katolikus Egyház Közép-Kelet Európai népeinek sorába. Jelzés értékű. Európa közepén van egy nép, amelyik nemcsak követeli a maga jussát az ezredfordulón, de értékeivel is hozzá kíván járulni Európa új arculatának kialakításához. Kár, hogy ezeket a tényeket – határon innen és túl – még nem mindenki látja, vagy látatja. Pedig a jelenségek magukért beszélnek.

Az álló vizek megmozdultak – írja bevezetőjében a szerző. (3) Könyvének célja, hogy elősegítse a kánoni házasságokkal kapcsolatos helyes és pontos gondolkodást. Egy olyan közegben, ahol a házasság gyakori „kenyér”, de ugyanakkor „kemény dió”, sőt „res mixta”, mert illetékességet támaszt irányában az állam és az egyház egyaránt, a kiadványra nagy szükség van. Különösen világossá válik ez, ha meggondoljuk, hogy Szlovákiában ma az egyházi házasságkötést az állam is elismeri.

A szerző, mint jó építész, aki házát magasra akarja építeni, mélyre ás. Jó alapokat készít. Először etimológiai szempontból elemzi a házasság fogalmát, majd a hivatalos szlovák fordítás¹ szerint definiálja a házasságot a 1055. k. alapján. A szlovák szöveg a „*foedus*” és „*contractus*” latin kifejezést egyazon szóval fordítja:

¹ *Kódex kanonického práva*, Bratislava, 1996. 397.

„zmluva”, ami magyarul szerződés-t jelent. A magyar fordítás viszont² az első esetben a „szövetség” kifejezést használja, amit szlovákul a „zväzok” szó adna vissza. A szerző ezt a kifejezést ugyan többször is használja (8), (10) sőt, egy esetben a „spojenecký zväzok” (14) (összekapcsolt, szövetséges szövetség), kifejezést is említi, de a kommentárban megmarad a hivatalos fordításnál.

Ezzel az összehasonlítással (is) érzékeltetni lehetne annak a kezdeményezésnek a szükségességét,³ amit Erdő Péter professzor úr szorgalmazására tettünk. A *Latin – magyar egyházi jogi kisszótár* mintájára, elkészítettük a *Latin – magyar – szlovák egyházi jogi kisszótárt*.⁴ Sajnos, azóta hiába történt meg a hibás szlovák szöveg kijavítása, sőt az ajánlás, néhány szlovákosított latin kifejezés tiszta szlovákkal való helyettesítésére, a kezdeményezés nem talált pozitív visszhangra.

Érdekes mozzanata az említett alaposágnak többek között az is, hogy 16 (31-47) oldalon tárgyalja a házasságok különböző típusait. Számszerűen 18-at. A szerző szerint egy-egy típus alaposabb megismerése világosabbá teszi, hogy egy konkrét házasság milyen jogi helyzetben, állapotban van.

A házasságnak, mint szentségnek alapos bemutatása és tárgyalása kitünőre sikerült. Szokatlan viszont a házasságnak, mint alapvető emberi jognak a bemutatása és esetleges szembeállítása a papi celibátussal. A gordiuszi csomót Krisztus szavaival,⁵ az Isten országáért való lemondással oldja meg. (50)

Alaposan foglalkozik a házasulandók felkészítésével és a jegyesek vizsgálatával. Fontos mozzanat ez, hogy így is tudatosodjék: a házasságért, a jegyesek és plébános mellett felelősséggel tartozik az egész egyházközség is.

A házassági beleegyezés témáját is jogi alaposággal tárgyalja, amely nemcsak a diákoknak, de az egyházi bíróknak is nagy segítséget és kellő ismeretet nyújt, a döntések tárgyilagosabb meghozatalához.

A házassági akadályok tárgyalásánál, az egyes akadályok kánoni idézése után, rövid történelmi áttekintést ad, majd megmagyarázva az akadályt, a felmentés esetleges lehetőségéről és annak körülményeiről tájékoztat.

A vegyes házasságok esetén L. Chiappettára⁶ hivatkozva az Olasz Püspöki Kar előírását idézi, hogy tanúként a nem katolikus egyházi személy jelenlétének a katolikus házasságkötésen nincs semmi akadálya, sőt a szertartáson az ortodox lelkipásztor homíliát is mondhat (236). Arról a lehetőségről, hogy a katolikus szertartáson jelenlevő nem katolikus lelkész a szertartás után imát végezzen, vagy áldást adjon, hallgat.⁷ Ez a tény is arra enged következtetni, hogy Szlovákiában az öku-
menizmus lelkisége óvatosabban bontakozik, mint a környező országokban.

² *Az Egyházi Törvénykönyv*, Budapest, 1986, 725-726.

³ Tehát a „házasságnak” nem a fogalmi tartalmáról vitatkozunk, hanem a fordítás pontosságáról.

⁴ ERDŐ P., GÁBOR B., SZALAY L., *Latinsko – mađarsko – slovenský malý slovník kánonického práva*, Budapest, 1997.

⁵ Vö. Mt 19,10.

⁶ CHIAPPETTA L., *Il matrimonio nella nuova legislazione canonica e concordataria*, Roma, 1994, 329.

⁷ Vö. ERDŐ P., *Egyházjog*, Budapest, 1991, 462.

Utolsó témaként a szerző az Egyház jogi segítségének módozatát mutatja be a nehéz vagy az összetett házassági eseteknél. Előbb a házasság semmissé nyilvánításának a módját, majd a szeparáció lehetőségeiről szól, végezetül arról, hogy a pontosan körülhatárolt feltételek alapján, miként lehet kérni a pápát a házasság felbontására.

A szerző polemizál, hogy ez a hatalom, csak az Egyház látható fejének a sajátja, vagy esetleg a többi püspököt is megilleti. Az Egyház eddig gyakorlata, és a Tanítói hivatal állásfoglalása szerint, ez a hatalom csak az Egyház legfőbb eljáróját illeti meg, ám hogy ez a hatáskör delegálható, azt kevesen tagadják.⁸

A mű bibliográfiai részében (279) sok forrásmunka, irodalom található, amit névmutató (285) egészít ki. A szerző így nem reménytelenül bízhat kívánságának teljesítésében, hogy a kézikönyv nagy segítségére lehet mindazoknak, akik az Egyház szolgálatában segíteni akarnak azon házasoknak és családoknak, akik teljesebben kívánják megélni valóságukat.

GÁBOR Bertalan

⁸ Vö. ABATE A., *Il matrimonio nella nuova legislazione canonica*, Roma, 1985, 231.